

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Капіталізація банків в Україні: стан та перспективи розвитку

Студентки 2 курсу 2м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Банківська справа»

Синельник
Катерини
Русланівни

Науковий керівник
канд. екон. наук,
Доцент

Плісак Тетяна
Олександрівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Київ – 2020

Капіталізація банків в Україні: стан та перспективи розвитку

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ ОЦІНКИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ.....	6
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА СТАНУ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	18
2.1. Загальний та факторний аналіз капіталу банків в Україні.....	18
2.2. Оцінка достатності капіталу банків України.....	29
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	37
3.1. Удосконалення методів та інструментарію оцінки капіталу банків.....	37
3.2. Перспективи капіталізації банків України.....	42
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність дослідження. Роль банківської системи в розвитку економіки України в значній мірі залежить від її фінансової стійкості. Найбільш важливим показником, який характеризує фінансову стійкість окремих банків і банківської системи в цілому, є банківський капітал, який є і основою діяльності будь-якої банківської установи, відіграє важливу роль як на початку її функціонування, так і в процесі його подальшої діяльності. Тому, важливим є забезпечення надійного способу формування, управління, використання капіталу банку та дотримання необхідного його розміру для забезпечення розвитку банківської системи в цілому.

Одним із важливих чинників, котрі забезпечують можливість нашої банківської системи здійснювати значний позитивний вплив на економіку, розширювати банківські послуги, не допускаючи при цьому значних ризиків і відповідно зберігаючи надійність системи, є капіталізація. Для країни з низькою капіталізацією виникають ряд проблем, які призводять до досить негативних наслідків. Зокрема це проблема загальної фінансової стабільності та автономності банківської системи, а отже, проблема належного обслуговування банками прийнятих на себе грошових зобов'язань, проблема ліквідності. Проблема капіталізації - це проблема формування фінансового фундаменту банківської системи. Від його якості залежить надійність всієї економічної системи та динаміка подальшого розвитку.

Так як на сьогоднішній день весь світ охопила криза, актуальним питанням для банківської системи є залишитись ефективною, капіталізованою, прибутковою та ліквідною. НБУ провів експрес-стрес-тестування, щоб оцінити негативні наслідки кризи на горизонті одного року. Позитивним є те, що на сьогодні банківський сектор фінансово найстійкіший за уся історію, адже достатність основного капіталу майже удвічі перевищує норматив, а рентабельність капіталу банківського сектору у 2019 році становила понад 30%.

Розглядаючи капітал, треба виходити з діалектичної єдності власних, залучених та позичених джерел капіталоутворення банку. Дослідженню основних аспектів складної і багатопланової проблеми банківського капіталу присвячені праці багатьох провідних вітчизняних і зарубіжних економістів: українських вчених А.Г. Загороднього, Г.Л. Вознюка, Т.С. Смовженка, Г.І. Хотинської, В. Корнєєва, В.М. Геєця, А.А. Гриценка, М. Диби, І. Краснової, А. Стрижака, А. Благодатіна, А. Лозовського, В.В. Коваленка, К.Ф.Черкашиної, В.С. Марцина, Г. А. Крамаренка, західних економістів Д. Пірса, Б. Райзберга та багатьох інших. Актуальність зазначених проблем в сучасних умовах зумовили вибір теми, окреслили об'єкт та предмет дослідження, його мету та основні завдання.

Метою дослідження є розкриття теоретичних засад капіталізації, практики оцінювання рівня капіталізації та обґрунтування перспектив підвищення капіталізації банків України.

Для досягнення цієї мети були сформульовані такі **завдання**:

- 1) проаналізувати наукові погляди на сутність та методи оцінки капіталізації банків України;
- 2) провести діагностику стану капіталізації банків України, а саме зробити загальний та факторний аналіз капіталу та оцінити його достатність;
- 3) проаналізувати удосконалення методів та інструментарію оцінки капіталу банків;
- 4) проаналізувати перспективи підвищення капіталізації банками України.

Об'єктом дослідження є капіталізація банків України, а **предметом дослідження** – сукупність теоретико-методичних та практичних положень щодо оцінювання капіталізації банків України.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять наукові праці, рекомендації Базельського комітету та нормативні документи НБУ з питань капіталізації банків. В основу дослідження

покладено загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: абстрактно-логічний – для аналізу фахової літератури, теоретичного узагальнення й формування висновків щодо оцінки рівня капіталізації; декомпозиції – для розкриття мети дослідження та постановки завдань; системного підходу – для обґрунтування висновків та надання пропозицій щодо збільшення рівня капіталізації вітчизняної банківської системи.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі і нормативні акти з питань капіталізації банків; офіційні дані Національного банку України; аналітичні огляди рейтингових агентств Standard&Poor's, IBI-Rating, Кредит-Рейтинг; рекомендації Базельського комітету, фінансова звітність банків; монографічні дослідження та наукові публікації з досліджуваної проблеми.

Наукова новизна одержаних результатів дає підґрунтя для подальшого розвитку щодо систематизації поглядів на сутність та методіку оцінки капіталізації банків, сучасній діагностиці капіталізації банків України та удосконаленні методів її оцінки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в поглибленні наукового обґрунтування капіталізації банківської системи України в сучасних умовах.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: «Наукові погляди на сутність капіталізації банків»: Зб. наук. ст. студ. денної та заочної форми навчання / відп. ред. Н.П. Шульга. – Київ: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2020. – 426 с.

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи складає 49 сторінок. В роботі представлено 10 таблиць, 3 рисунки та використано 74 наукових джерела та 1 додаток.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ ОЦІНКИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ

Однією з найважливіших умов розвитку вітчизняної економіки є стабільна банківська система. В умовах сучасного динамічного середовища надійність банківської установи, її фінансова стійкість та потенціал визначаються рівнем достатності капіталу. Банківський капітал – це та основа, на якій будується весь механізм банківської діяльності. При цьому основним завданням банківського сектору є забезпечення оптимального розміру банківського капіталу. Важливим для подальшого дослідження є розуміння поняття капіталізації банків.

У розумінні та тлумаченні терміну «капіталізація» банку не склалося єдиного підходу ще й дотепер. Адже при дослідженні капіталізації одні мислителі виходять з минулого, другі - з сучасного, а треті - з майбутнього. Проте спільним у їхніх поглядах є пов'язаність капіталізації з капіталом. Капітал банку - кошти, спеціально створені фонди та резерви, призначені для забезпечення фінансової стійкості, комерційної та господарської діяльності, відшкодування можливих збитків, і які перебувають у користуванні банку. Загальним показником, що найбільш точно демонструє рівень забезпеченості капіталом окремого банку та системи загалом, є рівень капіталізації. Рівень капіталізації банківських установ в Україні визначається величиною власного капіталу. Цей підхід є найбільш прийнятним з огляду на те, що українські банки не є активними учасниками фондового ринку. Капіталізація пов'язана із стабільністю функціонування банківського сектору, що відображає спроможність банків виконувати свої фінансові зобов'язання – своєчасно розраховуватися зі своїми кредиторами і вкладниками, що дозволить в подальшому надавати кредити та повноцінно здійснювати функцію фінансового посередництва на ринку. Рівень капіталізації банківської

системи є визначальним фактором стану розвитку економіки, а високий рівень капіталізації банків є основою зміцнення банківської системи України в цілому, підвищення її надійності, стійкості, платоспроможності. Достатній обсяг банківського капіталу дає змогу розширювати активні операції і забезпечує відповідний рівень конкурентоспроможності як показника стійкості та дієздатності кожного банку зокрема і банківської системи загалом.

Стрімке зростання ринку банківських послуг розкриває широкий спектр можливостей банківської системи загалом в Україні, і власний капітал кожної окремої банківської установи відіграє роль одного з найважливіших показників стабільності та надійності банківської установи. Величина та структура банківського капіталу є важливою характеристикою фінансової стійкості банку. Недостатність капіталу окремих банківських установ України в останні роки негативно вплинула на ліквідність усієї банківської системи. Від кількісної та якісної структури ресурсів залежать якісні показники ефективності діяльності банку, в тому числі і його фінансова стійкість. За таких обставин комплексне, всебічне дослідження питання аналізу капіталу з урахуванням фінансової стабільності стає особливо актуальним.

Необхідно наголосити, що рівень капіталізації банків є агрегованим показником достатності капіталу як кожного банку зокрема, так і банківської системи в цілому, а його зростання – важливий чинник забезпечення стабільного функціонування та розвитку банківської діяльності. При цьому слід зазначити, що науковці різних галузей економіки поняття «капіталізація» тлумачать по-різному. Так, Фінансовий словник за редакцією А. Г. Загороднього, Г. Л. Вознюка та Т. С. Смовженко надає такі тлумачення поняття —капіталізація:

- 1) перетворення доданої вартості (нерозподіленого прибутку) в капітал, тобто використання її на розширення виробництва (збільшення активів банку);

- 2) процес формування фіктивного капіталу у вигляді акцій, облігацій, заставних листів іпотечних банків, інших цінних паперів;
- 3) процес реалізації майна банку з метою збільшення грошового капіталу;
- 4) у кредитних операціях – зарахування відсотка, що нараховується упродовж пільгового періоду кредиту, до суми основного боргу з метою звільнення позичальника в пільговий період кредиту від сплати як частини основного боргу, так і процентів [24, с. 576].

Натомість, в Енциклопедії банківської справи України наведено таке визначення капіталізації прибутку – це, по-перше, спрямування частини прибутку на збільшення капіталу банку, перетворення прибутку в капітал, та, по-друге, метод оцінки вартості банку, майна за розміром доходу, прибутку, який він приносить [23, с. 680].

Дещо інше бачення має Г. І. Хотинська, яка вважає, що капіталізація – це приріст власного капіталу, головним джерелом якого є сформовані доходи (у будь-якій формі), або їхня частка у вигляді нагромадженого чистого прибутку та її наслідком є зміцнення фінансової стійкості банку [74, с. 5]. Це визначення необхідно уточнити у частині механізму формування капіталізації, хоча цілком правильно вказано джерела та наслідки даного економічного явища.

Водночас В. Корнеєв зазначає, що капіталізація виростає з вартості (початкової чи номінальної), приростає доданою вартістю і фіксується в кінцевому значенні як капіталізована, тобто стає нарощеною вартістю тих чи інших попередньо авансованих активів [33, с. 111]. Цю думку доповнюють В. М. Гесць та А. А. Гриценко і наголошують, що капіталізація утворює сутність процесу ринкової трансформації та пов'язана з перетворенням факторів виробництва у капітал, а потім на цій основі знаходять своє місце процеси фінансової капіталізації. З огляду на це, капіталізація є реальним процесом формування доданої вартості, що характеризується як фінансове явище не відокремлене від ринкового механізму функціонування реальної економіки. Важливо не лише наростити достатній обсяг банківського

капіталу, розраховувати коефіцієнти капіталізації, а й оцінити віддачу капіталу, ресурсів, активів при їх використанні у практичній діяльності як на мікро-, так і макрорівні. З огляду на зазначене, капіталізація банків передбачає, з однієї сторони, нарощування обсягів власного капіталу для амортизації фінансових збитків, а з іншої, забезпечення його достатності як міри відповідальності фінансових посередників за фінансові ризики [18, с.220].

Зауважимо, що М. Диба, І. Краснова та А. Стрижак під поняттям капіталізація банку пропонують розуміти процес нарощування капіталу банку за рахунок власного прибутку і зовнішніх джерел для покриття його ризиків і вартості [20, с.23]. Ще один зарубіжний учений Д. Пірс визначає капіталізацію як загальний обсяг і структуру акціонерного капіталу банку.

У фінансовому словнику за редакцією А. Благодатіна, А. Лозовського і Б. Райзберга подане таке тлумачення капіталізації:

- 1) спосіб розподілу, використання прибутку, відповідно до якого весь прибуток або його частина спрямовується на розвиток банку, а не виплачується власникам;
- 2) спосіб збільшення статутного капіталу банку шляхом перерозподілу власного капіталу [67, с. 378].

В. В. Коваленко та К. Ф. Черкашина трактують капіталізацію як комплекс дій, спрямованих на реальне збільшення обсягу капіталу банку шляхом реінвестування отриманого прибутку, залучення грошових коштів та їх еквівалентів ззовні, а також за рахунок концентрації та консолідації [28, с.153]. На мою думку, аналізуючи вищезазначені тлумачення поняття «капіталізація», тлумачення В. В. Коваленка та К. Ф. Черкашиної є найбільш вдалим.

Проблема капіталізації – це проблема недостатньої адекватності капіталів банків розміру їх активів з урахуванням ступеня їх ризиковості. В умовах фінансової нестабільності та обмежених можливостей залучення додаткових ресурсів рівень достатності капіталу буде виступати індикатором

фінансової стійкості банківського сектору економіки. За цих умов рівень капіталізації українських банків є одним із визначальних факторів, що характеризує їх фінансовий стан та перспективи розвитку нашої держави.

Більш повніше економічний зміст та сутність капіталізації проявляється у таких функціях:

- стратегічна – вибір перспективних напрямків діяльності, які визначають довгострокову перспективу досягнення конкурентних переваг банком та утримання своїх позицій на ринку;
- прогнозна – оцінка потенціалу та планування майбутнього стану банку;
- оцінювальна – аналіз фінансово-господарської діяльності банку, виявлення наявних резервів та відповідність міжнародним критеріям ефективності;
- розподільна – ефективний розподіл залучених ресурсів на розвиток та розширення діяльності, тобто здійснення процесу капіталізації, збалансованість економічної діяльності банку;
- мобілізаційна – залучення ресурсів для розширення операційної діяльності, досягнення поставлених цілей;
- інформаційна – збір та розповсюдження інформацію про економічну стійкість та інвестиційну привабливість банку на мікро-, мезо- та макrorівні;
- стимулююча – стабільний розвиток економічної, науково-технічної та підприємницької діяльності[13,с.315].

Банківський капітал відіграє домінуючу роль у забезпеченні стабільного розвитку банків України. Залежно від рівня його достатності визначається спроможність банків покривати ризики діяльності та їх капітальна стійкість. Достатність капіталу банків також можна оцінювати через його спроможність виконувати основні властиві для нього функції, які були наведені вище [14, с.26].

Оцінці рівня достатності банківського капіталу завжди приділялася велика увага. Із кожним роком, ризиковість ведення банківського бізнесу зростає й разом з тим – підвищуються вимоги до власного капіталу банків. Проблема адекватності капіталу містить у собі питання про рівень його

достатності, що забезпечить належну довіру клієнтів. Банки, що є «недокапіталізованими» піддаються значно більшим ризикам банкрутства за умов погіршення внутрішнього та зовнішнього середовища. У ту ж чергу, занадто капіталізований банк, втрачає свою маневреність і з тим – конкурентну позицію на ринку кредитних ресурсів та капіталу. Важливим є вирішення питань про достатність власного капіталу, величина якого забезпечувала б і максимальний прибуток, і ліквідність банку. Для повного розуміння рівня достатності капіталу банків, необхідно проаналізувати показники, наведені нижче(табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Основні макроекономічні та мікроекономічні показники визначення достатності банківського капіталу*

Показники 1-го рівня	Показники 2-го рівня
<ul style="list-style-type: none"> співвідношення банківського капіталу в різних країнах; 	<ul style="list-style-type: none"> темпи приросту банківського капіталу;
<ul style="list-style-type: none"> вплив інструментів грошово-кредитної політики на банківський капітал; 	<ul style="list-style-type: none"> відношення банківського капіталу до активів;
<ul style="list-style-type: none"> відношення банківського капіталу до ВВП; 	<ul style="list-style-type: none"> відношення банківського капіталу до зобов'язань;
<ul style="list-style-type: none"> співвідношення іноземного та вітчизняного банківських капіталів; 	<ul style="list-style-type: none"> відношення банківського капіталу до коштів юридичних осіб;
<ul style="list-style-type: none"> рівень концентрації банківського капіталу; 	<ul style="list-style-type: none"> відношення банківського капіталу до вкладів фізичних осіб;
<ul style="list-style-type: none"> встановлення та виконання нормативних значень; 	<ul style="list-style-type: none"> відношення банківського капіталу до доходу банку;
	<ul style="list-style-type: none"> відношення банківського капіталу до витрат банку;
	<ul style="list-style-type: none"> співвідношення темпів приросту капіталу та активів;

*складено автором за джерелом [40]

Багато вчених-економістів стверджують, що рівень капіталізації банківської системи України є недостатнім. Наприклад, В.С. Марцин бачить основну проблему капіталізації у недостатній адекватності капіталів банків

відповідно до обсягу сформованих ними активів і належного обслуговування узятих на себе грошових зобов'язань. [40, с.79].

Г. А. Крамаренко стверджує, що капіталізація банків на сьогодні є номінальною, і задається адміністративними і законодавчо-нормативними актами, оскільки практично відсутній вторинний фондовий ринок банківських фінансових активів. [35, с.199].

Розглядаючи капітал як вартість, необхідно звернути увагу на існування різних підходів до її оцінки, які прямо впливають на величину власного капіталу, оскільки при використанні тієї чи іншої методики розмір та якість власного капіталу банку будуть різними. Вибір конкретних підходів до оцінки вартості капіталу залежить головним чином від типу обумовленої вартості та від наявної інформації. Як правило, необхідність проведення оцінки виникає у випадках повного або часткового продажу банку, розміщення акцій на фондовому ринку, злиття або поглинання, ліквідації банку тощо. На сьогодні більшість цілей оцінки зосереджено переважно навколо продажу бізнесу та угод злиття та поглинання. У більшості подібних угод здійснюється зовнішня оцінка, тобто оцінка не фахівцями банку, які володіють всією необхідною інформацією і працюють виключно в інтересах власників, а зовнішніми оцінювачами, які працюють на ринку, виходячи з інтересів потенційних власників [15, с.89]. Подібна класифікація методів у межах даних підходів (табл 1.2) обумовлена, з одного боку, метою оцінки, а з іншою - можливістю розглядати бізнес банку з різних позицій (з точки зору доходу, які банк приносить та буде приносити у майбутньому, витрат на створення та підтримку діючого бізнесу, сприйняття банку ринком).

Таблиця 1.2

Підходи до оцінки капіталізації банку*

Дохідний	Витратний	Порівняльний (ринковий)	Гібридний
1)Методи капіталізації (прямої): -Метод капіталізації дивідендів	1)Методи чистої балансової вартості: -Метод розрахунку балансової вартості	1)Метод галузевих коефіцієнтів 2) Метод компанії-аналога	1)Метод економічної доданої вартості (EVA)

Продовження табл. 1.2

-Метод капіталізації надлишкового доходу -Метод капіталізації чистого доходу (мультиплікатор доходу) 2) Метод дисконтування грошового потоку (методи непрямой капіталізації)	активів -Метод скоригованої балансової вартості 2) Метод оцінювання чистої ринкової вартості матеріальних активів 3) Метод розрахунку вартості заміщення 4) Метод розрахунку вартості відтворення 5) Метод розрахунку ліквідаційної вартості 6) Метод надлишкових прибутків	3) Метод порівняння продажів 4) Метод мультиплікаторів (метод ринку капіталів) 5) Метод угод 6) Метод попередніх угод з об'єктом оцінки	2) Опціональний підхід 3) Метод ЕВО
--	---	--	--

*складено автором на основі джерел [11] [12]

Розгляд робіт вітчизняних та зарубіжних вчених дозволив узагальнити особливості методів оцінки вартості банку. Кожен із методів має не лише переваги, але й недоліки, певні умови застосування. Для банків, які діють в різному економічному середовищі (різних країнах, регіонах), пріоритетність методів оцінки вартості відрізняється. Тому розглянуто погляди вітчизняних дослідників щодо можливості застосування окремих підходів до оцінки вартості банку (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Погляди вітчизняних дослідників щодо можливості застосування окремих підходів до оцінки капіталізації банків*

Автор	Найбільш доцільний підхід до оцінки вартості банку, на думку автора	Переваги запропонованого підходу
Базарний Д. В. [10]	Дохідний підхід, модель премії за ризик вкладення коштів у цінні папери.	Вирішення проблеми недостатності інформації для розрахунку вартості банку.
Вовк В. Я. [14]	Синтез дохідного, витратного, порівняльного підходів.	Усунення недоліків та використання переваг традиційних підходів до оцінки вартості.
Івасів І. Б. [27]	Дохідний підхід, метод дисконтування грошового потоку.	Через складність структури пасивів банку проблематично застосовувати інші методи оцінки вартості.
Любкіна О. [39]	Порівняльний підхід.	Простота розрахунків
Олексіч Д. В. [46]	Дохідний підхід, метод економічної доданої вартості.	Визначення ефективності інвестицій у будь-якому окремо взятому році.

Продовження табл.1.3

Свистун Л. А. [55]	Дохідний підхід, метод дисконтування грошового потоку.	Дохідний підхід є більш комплексним в порівнянні з витратним і порівняльним.
Слободяник О. А. [56]	Синтез дохідного, витратного, порівняльного підходів.	Використання одного з традиційних підходів залежно від структури капіталу банку, ступеня його ліквідності, умов та кінцевої мети оцінки.
Шкут О. С. [63]	Дохідний підхід, метод дисконтування грошового потоку.	Врахування фактору часу, фактору ризику, кон'юнктури ринку.
Шульга Н. [64]	Порівняльний підхід, метод мультиплікаторів.	Простота й незначна трудомісткість розрахунків
Яременко Н. С. [65]	Дохідний підхід.	Розгляд банку як безперервно функціонуючої структури.
Яцюта А. В. [66]	Дохідний підхід, метод дисконтування грошового потоку.	Метод дисконтування грошового потоку дозволяє більш точно визначити вартість банку.

*складено автором на основі джерел [10] [14] [27] [39] [46] [55] [56] [63] [64] [65] [66]

Проведений аналіз показує, що через специфіку своєї діяльності, банки не завжди можна оцінювати за допомогою традиційних методів оцінки. Тому, аналітики та вчені займаються розробкою спеціалізованих методів, що якнайкраще відображають особливості банків[16]. Проте, на сьогодні, не вироблено універсальних методів, тому проблема оцінки вартості банків як і раніше залишається відкритою.

Вирішення питання регулювання стандартів власного капіталу банку розглядається як на національному, так і на міжнародному рівні. Основним органом регулювання стандартів оцінки рівня достатності банківського капіталу на наднаціональному рівні виступає Базельський комітет з питань банківського нагляду. До основних документів Базельського комітету належать: Основні принципи ефективного нагляду 1997 року, «Базель I» 1998 року, «Базель II» 2004 року та «Базель III» 2010 – 2011 років. Технічний час виконання «Базеля III» - 2019 рік, а вже зараз знаходиться на опрацюванні новий проект - «Базель IV», який довершить програму попереднього пакету вимог. Кожна з Базельських угод мала схожу направленість – удосконалення управління банківським капіталом з метою

оптимізації процесу управління банківськими ризиками. За основу методики, за якою реально можна було б оцінити ефективність запровадження «Базеля III» у вітчизняній банківській системі, пропонуємо взяти методичні вказівки з інспектування банків "Система оцінки ризиків"[2], схвалені Постановою Правління НБУ від 15.03.2004 № 104 та «Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах», схвалених Постановою Правління НБУ від 11.06.2018 № 64[4]. На сьогодні оцінка ризиків у діяльності банків здійснюється НБУ саме на підставі методів, що визначені в зазначених методичних вказівках. Вони дозволяють оцінювати фінансові та нефінансові ризики, кількісні та якісні аспекти їх проявів. Зокрема, розглянемо основні види ризиків:

- кредитний ризик – це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання;

- ризик ліквідності визначається як наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність банку виконати свої зобов'язання в належні строки, не зазнавши при цьому неприйнятних втрат;

- ризик зміни процентної ставки – це наявний або потенційний ризик для надходжень або капіталу, який виникає внаслідок несприятливих змін процентних ставок;

- ринковий ризик – це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через несприятливі коливання вартості цінних паперів та товарів і курсів іноземних валют за тими інструментами, які є в торговельному портфелі;

- валютний ризик – це наявний або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют та цін на банківські метали;

- операційний ризик – це потенційний ризик для існування банку, що виникає через недоліки корпоративного управління, системи внутрішнього контролю або неадекватність інформаційних технологій і процесів оброблення інформації.

Достатність капіталу банку – це можливість банку в повному обсязі надати захист своїм клієнтам та власникам від непередбачуваних збитків. Величина цих збитків напряму залежить від обсягу ризиків, що виникають внаслідок здійснення банком активних операцій[17,с.529]. Документами Базель I, Базель II та Базель III визначено основні методики розрахунку достатності капіталу. Цій проблемі приділяється увага у багатьох країнах, оскільки власні ресурси – визначальний компонент страхового фонду будь-якого банку та джерело для фінансування розвитку банківських операцій.

Сучасний стан і можливості ресурсної бази банків істотно впливають на становище банківської системи та загальне економічне піднесення в країні [19, с.129]. Рівень достатності капіталу є одним з основних показників ефективного функціонування банківської системи. Основними показниками, за допомогою яких аналізується достатність банківського капіталу в Україні, виступають нормативи Національного банку України:

- норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1) – визначає здатність регулятивного капіталу покривати негативні ефекти кредитних та інших ризиків; мінімальний обсяг становить 200 мільйонів гривень;
- норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) – показує здатність кредитної установи вчасно та повною мірою покривати заборгованості: чим більше значення показника, тим більший обсяг ризику, що покладає на себе банк; значення показника не має бути нижчим за 10%;
- норматив достатності основного капіталу (Н3) – залежить від розмірів кредитного ризику та визначає обсяг основного капіталу, що потребує банк

для виконання ним активних операцій; нормативне значення має перевищувати 7%.

Проаналізувавши погляди науковців, було визначено сутність капіталізації, яку можна трактувати як процес взаємодії економічних та юридичних відносин з матеріальними та нематеріальними ресурсами, в результаті якого відбувається перетворення доданої вартості в банківський капітал за умов подальшої трансформації його в капітал реального сектору економіки. та за допомогою яких методів оцінюється капіталізація банків. Також було проаналізовано наукові погляди на методи оцінки капіталізації та обрані найбільш доцільні, на думку науковців. Було розглянуто як регулюється капіталізація банків, нові вимоги до впровадження нормативів капіталу.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА СТАНУ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

2.1. Загальний та факторний аналіз капіталу банків в Україні

Сьогодні однією з проблем вітчизняної банківської системи є підтримка її стабільності, надійності та ефективності, завдяки чому банки можуть виконувати свої функції із забезпечення економіки достатньою кількістю фінансових ресурсів. Збільшення рівня капіталізації банків України має бути ключовою компонентою у стратегії їхнього зростання[21, с. 317]. Рівень капіталізації банківських установ в Україні визначається величиною власного капіталу. Такий підхід є найбільш прийнятним з огляду на те, що вітчизняні банки не є активними учасниками фондового ринку. Власний капітал банку — це залишкова частка в активах банку після вирахування всіх його зобов'язань. Власний капітал банку складається з таких компонентів: статутний капітал, нерозподілений прибуток(непокритий збиток), резервні та інші фонди банку. Для повного аналізу необхідно розглянути всі складові структури капіталу та їх вплив на загальний обсяг власного капіталу.

Для того щоб дослідити рівень капіталізації банківського сектору України, я проаналізую такі показники: динаміку активів, власного та статутного капіталу, їх темпи росту та рентабельність по банківській системі України, динаміку обсягів зобов'язань та капіталу по банкам України, частку капіталу в пасивах цих банків, рентабельність капіталу банківського сектору України, індикатори фінансової стійкості банківської системи України(зокрема індикатори капіталу) та проведу порівняльний аналіз цих показників з іншими країнами світу.

Для розуміння процесів, які очікуються в сфері капіталізації банківського сектору України, важливо проаналізувати найістотніші зрушення в нинішньому розвитку банківського бізнесу (табл 2.1).

Таблиця 2.1

**Дані щодо кількості банків України у 2016–2020 рр.
(станом на 01.01)***

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість діючих банків	117	96	82	77	75
Кількість банків з іноземним капіталом	41	38	38	37	35
У т.ч зі 100%-м іноземним капіталом	17	17	18	23	23

*складено автором за джерелом[3]

Впродовж 2016-2020 років кількість діючих банків скоротилася з 117 до 75, також спостерігається скорочення кількості банків з іноземним капіталом: з 41 до 35, в той час як кількість банків зі 100%-м іноземним капіталом збільшилась з 17 до 23. Таке скорочення кількості банків стало результатом кардинальної трансформації засад і механізмів роботи всієї вітчизняної банківської системи, подолання її застарілих проблем.

Для більш повного розуміння, проаналізуємо динаміку таких основних показників банківської системи України, як обсяг активів, власного капіталу, статутного капіталу, їх темпи росту, чистий прибуток/збиток та рентабельність(табл.2.2)

Таблиця 2.2

**Динаміка основних показників діяльності банківської системи України у
2016-2020 рр.***

Показник	Значення станом на 01.01.				
	2016	2017	2018	2019	2020
Активи, млн грн	1 316 852	1 254 385	1 333 831	1 354 741	1 494 460
Темп росту, %	-	95,26	106,33	101,57	110,31
Власний капітал, млн грн	148 023	103 713	170 389	144 272	208 533
Темп росту, %	-	70,07	164,29	84,67	144,54

Продовження табл.2.2

Статутний капітал, млн грн	180 150	206 387	474 410	507 226	470 712
Темп росту, %	-	114,56	229,86	106,92	92,8
Чистий прибуток/збиток, млн. грн.	-53 595	-68 489	21 700	15 037	65 009
Рентабельність активів, %	-4,07	-5,46	1,62	1,11	4,35
Рентабельність капіталу, %	-30,46	-51,91	1,31	9,51	34,18

*складено автором за джерелом [3]

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.2, слід зазначити, що у цілому впродовж 2016 – 2020 рр. спостерігається досить мінлива динаміка власного капіталу вітчизняних банків: капітал то мав тенденцію до зниження(з 148 023 млн. грн. у 2016 р. до 103 713 млн. грн. у 2017 р., а також з 170 389 млн. грн. у 2018 р. до 144 272 млн. грн. у 2019 р.), то до зростання(у 2018 році на 66 676 млн. грн. та у 2020 р. на 64 261 млн. грн.). Якщо проаналізувати темпи росту, то бачимо, що у 2017 році власний капітал зменшився на 20,07%, у 2018 році збільшився на 64%, у 2019 році зменшився на 84,67% і у 2020 році збільшився на 44,54%, що говорить про досить неоднозначну динаміку. В цілому величина капіталу банків України збільшилася з 148 023 млн. грн. до 208 533 млн. грн за останні 5 років. Слід зазначити про зростання значущості статутного капіталу у формуванні балансового власного капіталу у період 2016 – 2019 рр.. Станом на початок 2017 року статутний капітал практично удвічі перевищує розмір власного капіталу, що зумовлено рекордними збитками банків України (сумарно в банківській системі – 66 600 млн грн) [22, с. 55]. Підсумовуючи 2017 рік, станом на 2018 рік темп росту статутного капіталу становив 229,86%, на 2019 р. - 106,92%. На початок 2020 року статутний капітал мав тенденцію до

зниження, про що говорить темп росту 92,8%. Після збиткових 2016 та 2017 років, банки почали виходити на прибуткову діяльність, і вже у 2018 році чистий прибуток становив 21 700 млн.грн, у 2019 р. – 15 037 млн грн., а у 2020 р. – 65 009 млн. грн. Підвищення показників чистого прибутку в свою чергу вплинуло і на підвищення показників рентабельності.

Для аналізу мною було обрано 10 банків, які мають найкращі показники банківської діяльності. В таблиці, наведеній у додатку, проаналізовано ці банки за обсягом зобов'язань та капіталу, а також їх темпи приросту за останні 3 роки (дод. А). За даними таблиці, проаналізуємо частку зобов'язань та капіталу у структурі пасивів досліджуваних банків(табл 2.3).

Таблиця 2.3

Частка зобов'язань та капіталу у структурі пасивів окремих банків України (станом на 01.01.2020 р)*

№	Банк	Частка зобов'язань у структурі пасивів,%	Частка капіталу у структурі пасивів,%
1	УкрСиббанк	87,1	12,9
2	Райффайзен Банк Аваль	84,3	15,7
3	ІНГ Банк Україна	67,6	32,4
4	Сітібанк	89,6	10,4
5	Ідея Банк	82,9	17,1
6	Креді Агріколь Банк	85,4	14,6
7	ПроКредит Банк	83,5	16,5
8	ПриватБанк	82,4	17,6
9	ОТП Банк	82,7	17,3
10	ПУМБ	83,6	16,4

*розраховано автором за даними джерела [3]

Як свідчать дані, головним джерелом банківських ресурсів є зобов'язання банків перед вкладниками і кредиторами, частка яких у середньому становить 85–88% від загального обсягу ресурсів, а решта (12–14,6%) припадає на власний капітал. Також можна прослідкувати розміри зобов'язань різних комерційних банків України з 2017 р. по 2019 р. У всіх досліджуваних банків зобов'язання зростають, а збільшення сум зобов'язань банку свідчить про зростання депозитної бази банку, тобто, незважаючи на всі кризові ситуації, банки здатні підтримувати довіру населення[25, с. 64].

Надзвичайно важливим показником діяльності банку є обсяг регулятивного капіталу. Про наявність достатнього запасу власних коштів банків свідчить той факт, що протягом 2016–2020 рр. норматив адекватності регулятивного капіталу банківською системою впевнено виконувався, що буде показано у наступному підпункті роботи. Регулятивний капітал передбачений для покриття втрат за ринковим, кредитним та операційним ризиками, а економічний капітал – за всіма видами вимірюваних ризиків банку, зважаючи на їх склад і структуру [26, с.169]. Перелік ризиків, на покриття втрат за якими спрямовується економічний капітал, визначається кожним банком самостійно, відповідно до специфіки його діяльності.

Однією з головних проблем капіталу банку є вибір значення співвідношення між власним капіталом та зобов'язаннями. З одного боку, чим більше це співвідношення, тим вищий рівень надійності банку. З іншого боку, чим більша частка зобов'язань у загальній сумі ресурсів банку, тим буде вищою прибутковість капіталу. У теорії фінансового аналізу такий ефект називається ефектом фінансового важеля. Це пов'язано з тим, що прибуток, зароблений завдяки використанню всіх ресурсів банку (як власних так і залучених), буде відноситись на суму капіталу. На рис. 2.1. зображена динаміка структури пасивів по досліджуваним банкам за табл. 2.3.

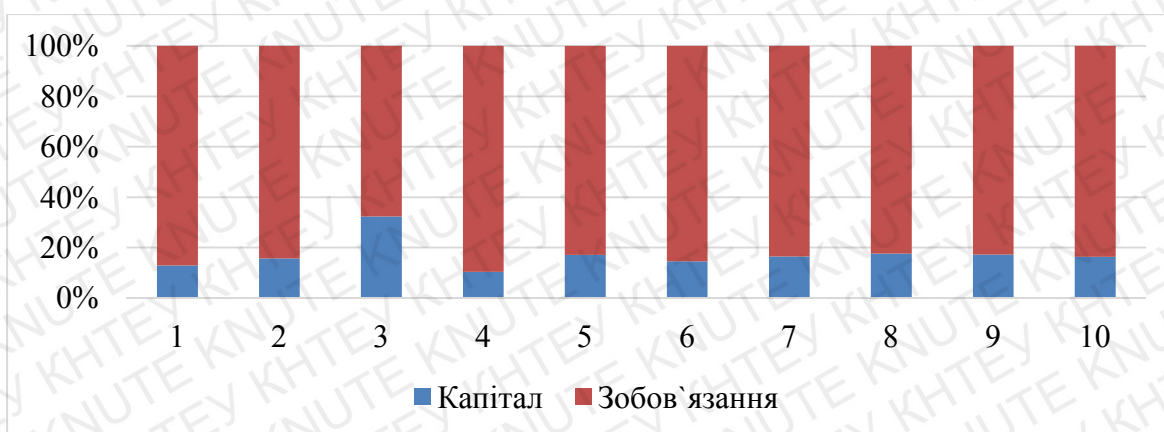

Рис.2.1. Динаміка структури пасивів банків України
(станом на 01.01.2020 р.)[3]*

*нумерація банків відповідно до табл. 2.3

Як видно з рис 2.1 майже у всіх аналізованих 10 банках, власний капітал займає приблизно однаковий рівень у структурі пасивів(12-14%). Зауважимо, що останнім часом простежується певне покращення у фінансовому стані банків України. За весь період свого функціонування, починаючи з 1991 року, банківська система України у 2019 році отримала найбільший прибуток (59634 млн грн) і мала найвищі показники рентабельності (ROE = 34,15%; ROA = 4,35%) (табл. 2.4). Зауважимо, що за минулий період найкращі показники рентабельності були в 2006 р. (ROE = 13,5%; ROA = 1,5%) і 2018 р. (ROE = 34,15%; ROA = 4,35%).

Декомпозиційний аналіз рентабельності капіталу за результатами 2019 року показав, що таких високих результатів було досягнуто завдяки високій рентабельності активів (ROA = 4,35%), високій маржі прибутку, МР = 43,2% (у 2006 р. – 18,7 %) та дохідності активів, розрахованій як відношення валового чистого доходу до середніх активів, DA = 10,1%.

У методиці декомпозиційного аналізу показником ризику банку служить мультиплікатор капіталу (МК) — відношення середніх активів до власного капіталу банку. Що вищим є значення мультиплікатора капіталу, то вищим буде й ризик.

Таблиця 2.4

**Декомпозиційний аналіз рентабельності капіталу банківського сектору
України за 2015-2019 рр., %***

Показник	Значення станом на 31.12				
	2015	2016	2017	2018	2019
Рентабельність капіталу (ROE)	-51,9	-116,7	-15,8	14,7	34,2
Рентабельність активів (ROA)	-5,5	-12,6	-1,9	1,7	4,4
Мультиплікатор капіталу (МК), рази	12,1	9,3	8,2	8,7	7,9
Маржа прибутку (MP)	-80,1	-212	-31,7	18,5	43,2
Доходність активів (DA)	6,81	6,0	6,1	9,1	10,1

* розраховано автором за даними джерела [3]

Як бачимо з таблиці 2.4, мультиплікатор капіталу має тенденцію до зниження, що говорить про зниження ризиків, що в свою чергу є досить позитивним явищем для банківської системи України. Слід зазначити, що високі показники прибутковості банківського сектору в 2019 році насамперед були обумовлені високоприбутковою діяльністю Приватбанку, прибуток якого склав 32609 млн грн., або 54,7% від загальної суми прибутку по системі банків України.

Міжнародним Валютним фондом був запропонований окремий перелік основних та додаткових показників – індикаторів фінансової стійкості (Financial Soundness Indicators, FSIs), котрий досить повно та всесторонньо оцінює діяльність банків з погляду їх мікроекономічної ефективності. ІФС характеризують поточне здоров'я та міцність депозитних установ та їх контрагентів із сектора підприємств та домогосподарств, передбачають глибокий аналіз економічної та фінансової стійкості на основі двох наборів показників – базового, що складається з 12 показників, та рекомендованого, що містить у собі 13 показників. Ця система є уніфікованою та поширеною у

68 більшості країн світу, зокрема країнах-учасниках фонду, до якого належить і Україна [27, с.122]. У табл. 2.5. я проаналізувала індикатори І1, І2, І7, І12 та І13 за останні 5 років.

Таблиця 2.5

**Динаміка індикаторів фінансової стійкості банківської системи
України за 2016–2020 рр.(станом на 01.01)***

№	Індикатор	2016	2017	2018	2019	2020
І1	Співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів	12,31	12,69	16,10	16,18	19,66
І2	Співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів	8,30	8,96	12,12	10,52	13,50
І7	Норма прибутку на капітал (ROE)	-65,51	-122,12	-15,34	14,61	37,55
І12	Співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу	36,15	57,07	43,31	46,99	47,44
І13	Співвідношення капіталу до активів	8,02	9,78	11,90	10,77	13,51

*розраховано автором за джерелом [3]

Наведені у таблиці 2.5 показники дозволяють дійти до висновку про зростання фінансової стійкості банківської системи України. З кожним роком українські банки нарощують обсяги регулятивного капіталу для покриття ризиків, підвищується прибутковість власного капіталу, зростає частка капіталу у сумі сукупних активів. Останнє підтверджує динаміка показника І13, який ще називають коефіцієнтом фінансової стійкості – показує ступінь забезпеченості ризикових активів банків їх власним капіталом [29,с.75].

Показники України, в цілому, тримаються на рівні внутрішніх норм розвинених держав регіону та світу, поступово укріплюючи свої позиції, що проілюстровано на прикладах у табл. 2.6

Порівняльна таблиця показників ІФС України та різних країн світу*(станом на 01.01.2020р)[3]*

Країна	I1	I2	I7	I13
Україна	19,45	13,50	37,55	13,51
Аргентина	17,47	15,51	53,17	13,28
Білорусь	17,82	14,01	12,79	14,83
Хорватія	23,23	22,40	11,32	13,85
Фінляндія	20,62	18,51	9,43	6,85
Австралія	15,65	13,06	12,98	7,52
Грузія	19,45	16,62	20,37	12,18
Індія	15,42	14,66	2,75	8,11
Бельгія	18,75	16,64	8,84	7,45
Австрія	18,35	15,90	9,15	7,95
Латвія	21,00	19,57	5,60	9,74
Мексика	15,98	14,44	20,54	11,02
Бразилія	17,12	14,21	17,99	10,20
Молдова	25,25	24,97	14,63	12,55
Нідерланди	22,86	19,81	10,32	6,21
Словаччина	18,21	19,82	9,52	10,44
Іспанія	15,91	14,03	6,78	7,62
Швеція	22,78	20,37	16,30	6,33
Словенія	18,54	17,78	12,03	10,61
Туреччина	18,40	15,34	12,84	11,75

*перелік країн, наведений МВФ

Українські банки характеризуються одним із найвищих показників норми прибутку на капітал – 37,55. Динаміка показника достатності регулятивного капіталу для покриття дедалі більших обсягів ризикових активів може свідчити як про намагання пришвидшити інтеграцію України до західноєвропейської економічної системи, так і про прагнення переконати інвесторів у надійності української банківської системи. Показник ROE свідчить про стійкість позиції капіталу українських банків, проте частково може залежати не лише від високої прибутковості, а й від їх низької капіталізації. Отже, ІФС дають можливість моніторингу розвитку банківського сектора, вони є важливим інструментарієм діагностики ризиків та основою вироблення заходів попередження їхніх наслідків[30, с.325]. Для України, яка впроваджує ІФС у практику, їхнє застосування стало реальним

кроком до розбудови системи оцінки стійкості вітчизняної фінансової системи [31, с. 125].

Наразі банки зробили висновки із попередньої кризи, покращили системи ризик-менеджменту. Це дозволило їм зменшити витрати на покриття кредитних ризиків за новими кредитами, відмовитися від кредитування ненадійних крупних бізнес-груп і переорієнтуватися на ринок позик для малого і середнього бізнесу (МСБ) та споживчого кредитування[32, с.515]. На ринку продовжується тренд на скорочення територіальних відділень банків, розширення присутності в інтернеті, рух до діджиталізації банківських послуг як ключової запоруки до збереження конкурентних переваг.

2.2. ОЦІНКА ДОСТАТНОСТІ КАПІТАЛУ БАНКУ

Забезпечення мінімального обов'язкового розміру статутного капіталу та підтримка встановлених нормативів достатності капіталу є основним шляхом забезпечення ефективної діяльності банківської установи та гарантом ефективної роботи банківської системи України у цілому. Основними нормативами, що оцінюють достатність банківського капіталу в Україні є Н1 (мінімальний розмір регулятивного капіталу банку), Н2 (норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу банку) та Н3(норматив достатності основного капіталу), встановлені Постановою НБУ від 28.08.2001 № 368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [7]. НБУ постановою «Про збільшення капіталу банків України» [8] встановлював, що до 11 січня 2017 року банки країни повинні збільшити статутний капітал до 300 млн грн. Однак постановою «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» [9] регулятор пом'якшив встановлений раніше графік докапіталізації, зобов'язавши їх довести мінімальний розмір статутного капіталу до 200 млн грн до середини 2017 року, а до 300 млн грн –

до середини 2018 року. Потім у грудні 2017 року НБУ знову відклав підвищення мінімального розміру статутного та регулятивного капіталу банків до 300 млн грн до 11 липня 2020 року. Вимога мати капітал мінімум 400 млн грн перенесено на 11 липня 2022 року, а фінальна дата докапіталізації до 500 млн грн не змінювалася – 11 липня 2024 року. Відповідне рішення Національного банку базується на детальному аналізі ризиків діяльності банківського сектору: нині ситуація у фінансовій системі стабілізувалася, а динаміка показників банків України є позитивною[34].

В таблиці 2.7, наведеній нижче проаналізуємо виконання нормативів капіталу в цілому банківською системою.

Таблиця 2.7

Фактичне виконання нормативів капіталу в цілому за банківською системою України у 2016–2020 рр.(станом на 01.01)*

Норматив	2016	2017	2018	2019	2020
Н1(млн. грн.)	129 816,9	109 653,6	115 817,6	126 116,7	150 313,8
Н2(%)	12,31	12,69	16,10	16,8	19,66
Н3(%)	-	-	-	10,43**	13,50

*розраховано автором за джерелом[3];

**показник взято на 01.02., так як тільки з цієї дати його почали розраховувати;

Як бачимо всі нормативи виконуються в повному обсязі(нормативне значення Н1 до червня 2020 року було не менше 500 млн грн, після – не менше 200 млн грн, Н2 не менше 10%, Н3 не менше 7%) і значення є значно вищими від мінімальних нормативів, а це свідчить про успішне виконання підвищених умов НБУ до капіталу без сповільнення темпів кредитування, що продовжиться і надалі.

Детельніше оцінимо норматив Н1 по банківській системі в цілому та по досліджуваним банкам. Починаючи з 2007 року розмір регулятивного капіталу має тенденцію до зростання [36, с. 812]. Із позначки у сумі майже 68 млн. грн. у 2007 році, у 2014 році цей показник збільшився більше ніж до 205,765 млн. грн. За період 2014 року, розмір регулятивного капіталу почав спадати, але значення нормативу Н1 не було меншим від встановленого НБУ. Таке скорочення було зумовлено переведенням 17 банків у стан ліквідації та збитками, отриманими від формування резервів[37, с. 100]. Станом на 01.01.2016 року регулятивний капітал банків складає 129 816,9 млн. грн, а вже на початку 2020 року даний показник наростив 20 496, 9 млн грн. і досягнув позначки 150 313,8 млн грн. На рис 2.2, зображеному нижче, можна побачити обсяги регулятивного капіталу по досліджуваним банкам: УкрСиббанк – 7 287 520,9 млн грн., Райффайзен Банк Аваль – 10 047 415,9 млн грн., ІНГ Банк Україна – 3 358 648,1 млн грн, Сітібанк – 2 070 727,0 млн грн, Ідея Банк – 873 774,6 млн грн, Креді Агріколь Банк – 6 275 492,3 млн грн, Прокредит Банк – 3 548 365,0 млн грн, ПриватБанк – 35 360 840,9 млн грн, ОТП Банк – 8 371 923,2 млн грн, ПУМБ – 8 287 339,3 млн грн.

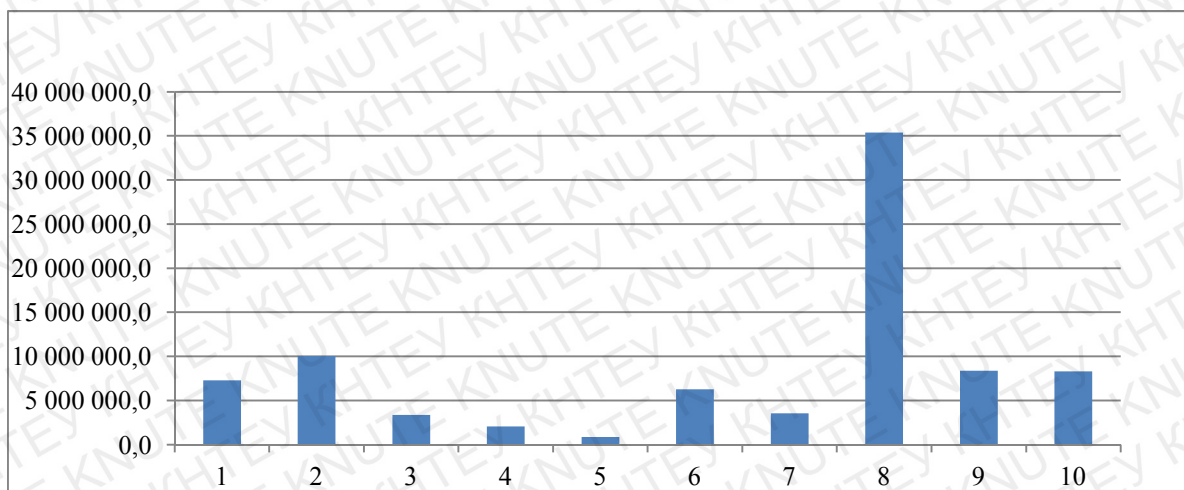

Рис 2.2 Обсяг регулятивного капіталу по досліджуваним банкам України станом на 01.11.2020, млн грн.*[3]

*нумерація банків відповідно до табл. 2.3

Як бачимо, всі досліджувані банки дотримуються виконання нормативу Н1 в повному обсязі. Також були проаналізовані всі 74 банки України і всі вони виконують норматив Н1, що свідчить про нарощення регулятивного капіталу банками. Оцінимо норматив достатності регулятивного капіталу (Н2), нормативне значення якого не повинно бути нижчим 10% (рис. 2.3.). Даний норматив розраховується з урахуванням кредитного, операційного та ринкового ризиків. З цього рисунку ми бачимо, що фактичний показник Н2 є вищим за нормативне значення в платоспроможних банках України, але також спостерігається тенденція до зниження. Це пов'язано насамперед зі зменшенням регулятивного капіталу у 2017-2018 роках. За 2016–2020 роки цей норматив мав тенденцію до підвищення в банках України від 12,31% до 19,66%, тобто на 7,35%.

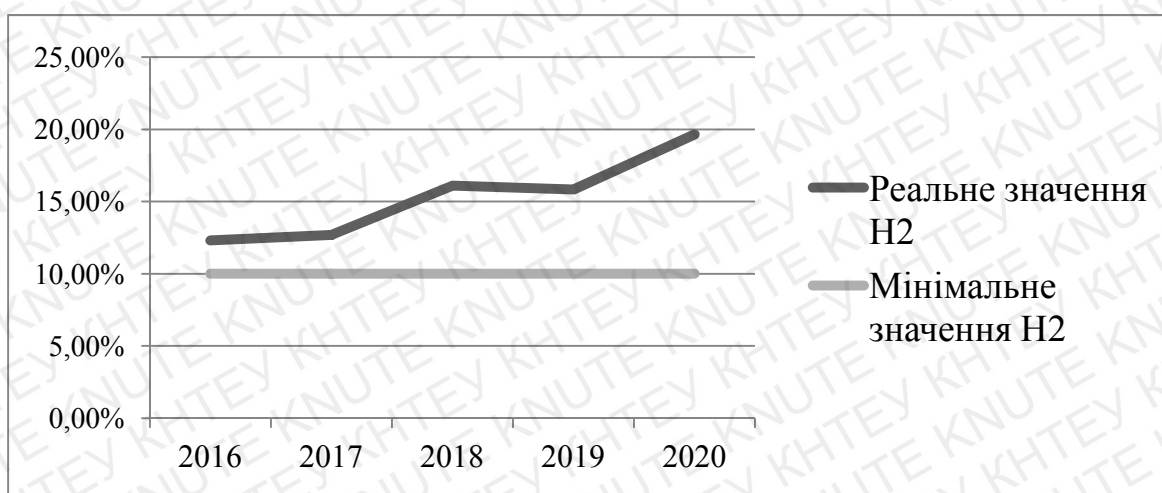

Рис. 2.3. Норматив адекватності (достатності) регулятивного капіталу банківської системи України протягом 01.01.2016 – 01.01.2020 [3]

Дані, наведені в табл. 2.7, показують те, що адекватність регулятивного капіталу впродовж 2016–2020 рр. постійно перевищує гранично встановлений мінімум (10%) та станом на початок 2020 р. становить 19,66%. Окрім того, що виконання вимог регулятора до дотримання банками адекватності регулятивного капіталу на належному рівні є, безперечно, позитивною тенденцією банківської діяльності, однак перебільшення нормативних значень майже вдвічі свідчить також про виникнення

надлишкової ліквідності банківських установ, які не використовують сповна свої ресурси, а це призводить до втрат або недоотримання прибутків[38, с.235]. Нижче в табл. 2.8 проаналізуємо виконання досліджуваних 10 банків нормативів Н2 та Н3:

Таблиця 2.8.

Дотримання нормативів капіталу досліджуваними банками на

01.11.2020 р.,%*

№	Банки	Н2, Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %)	Н3, Норматив достатності основного капіталу (не менше 7 %)
1	УкрСиббанк	24,48	20,89
2	Райффайзен Банк Аваль	16,82	11,74
3	ІНГ Банк Україна	68,47	36,37
4	Сітібанк	45,70	22,85
5	Ідея Банк	20,64	11,20
6	Креді Агріколь Банк	18,62	9,31
7	ПроКредит Банк	16,83	15,38
8	ПриватБанк	14,15	7,13
9	ОТП Банк	24,34	20,67
10	ПУМБ	19,04	14,35
Система банків України		19,66	13,5

*складено автором за джерелом [3]

Як бачимо всі досліджувані банки виконують нормативи Н2 та Н3 в повному обсязі. Також мною були проаналізовані всі 74 банки на виконання нормативу достатності регулятивного капіталу Н2 та Н3. Станом на 01.11.2020 року всі банки дотримуються виконання нормативних значень, що є досить позитивним явищем в банківській системі України і свідчить про виконання вимог Базельського комітету щодо нарощення капіталу. Для

більш повного аналізу достатності капіталу банківської системи України, я зробила коефіцієнтний аналіз, за показниками, що наведені в табл. 1.1., результати даного аналізу можна побачити в таблиці 2.9, наведеній нижче.

Таблиця 2.9

**Коефіцієнти достатності капіталу банківської системи України за
2016-2020 р.(станом на 01.01)***

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
коефіцієнт співвідношення приросту капіталу й активів, %	13 164,5	504,2	154,5	83,36	40,4
коефіцієнт захищеності коштів клієнтів власним капіталом	6,5	5,4	5,5	6,7	5,3
коефіцієнт захищеності виданих кредитів власним капіталом	8,1	6,4	3,5	4,1	2,8

*розраховано автором за джерелом [3]

Проблеми управлінні власним капіталом банками помітні за співвідношенням приросту капіталу та активів. На початку досліджуваного періоду(2016-2017р)темпи приросту капіталу не були адекватними темпам приросту активів: у 2016 році приріст капіталу був у 132 рази (13 164,5%) більшим, ніж приріст активів; у 2017 році – в 5 разів (504,2%), що дає підстави стверджувати про зростання капіталізації банків, у 2018 – у 1,5 рази(154,5%), у 2019 – у 0,8 рази(83,36%), а у 2020 – у 0,4(40,4%), про що свідчить досить швидкоплинне нарощення активів банківської системи України[41,с.44]. Протягом 2016–2020 років у банківському секторі загалом відбулося зменшення коефіцієнта захищеності коштів клієнтів власним капіталом з 6,5% у 2016 році до 5,3% у 2020 році. Оскільки цей показник демонструє, скільки коштів клієнтів припадає на 1 гривню власного капіталу, то слід відзначити збільшення захищеності коштів клієнтів[42]. Це є позитивною тенденцією. Коефіцієнт захищеності виданих кредитів власним капіталом за цей період скоротився з 8,1% у 2016 році до 2,8% у 2020 році.

Таким чином, можна відзначити захищеність коштів клієнтів та забезпеченість кредитних операцій власним капіталом, тому існує потенційна можливість додаткового нарощення обсягів коштів клієнтів та кредитного портфеля за збереження фінансової стійкості банків.

Також для підтримання достатньої капіталізації банки формують буфери капіталу, а саме: буфер запасу (консервації) капіталу, контрциклічний буфер. Банк формує буфери капіталу понад нормативне значення нормативу достатності основного капіталу (НЗ). Основна мета буфера консервації капіталу — забезпечити необхідний рівень капіталу банку в часи економічного стресу. Буфер запасу (консервації) капіталу розраховується від загального обсягу ризику. Банк формує буфер запасу (консервації) капіталу починаючи з 1.01 2020 року(табл 2.10)

Таблиця 2.10

Графік формування буферу запасу капіталу для банків України[3]

Дата	Значення показника
1 січня 2020 року	0,65%
1 січня 2021 року	1,25%
1 січня 2022 року	1,875%
1 січня 2023 року	2,5%

Контрциклічний буфер капіталу розраховується від загального обсягу ризику в розмірі 0 - 2,5 відсотка. Розмір контрциклічного буфера капіталу встановлюється за рішенням Правління Національного банку в разі значної кредитної активності банків із урахуванням ризиків, пов'язаних із надмірним зростанням кредитування.

Зауважимо, що в умовах загрози світової фінансово-економічної кризи банківська система України як ніколи має досить непоганий рівень капіталізації. Нормативи капіталу по системі банків України майже вдвічі перевищують нормативні значення. Норматив достатності (адекватності)

регулятивного капіталу, Н2 (не менше 10) по системі банків на 01.01.2020 р. становив 19,66%, норматив достатності основного капіталу, Н3 (не менше 7 %) – 13,5 %. Тож, достатність банківського капіталу є основою оцінки капіталізації та фінансової стійкості банківської установи, та у глобальному розумінні - банківської системи України взагалі. [43, с. 107]. Підсумовуючи, можна сказати, що у цілому капіталізація банківської системи України зросла, проаналізовані дані свідчать про те, що темпи зростання капіталів банків зберігали позитивну тенденцію, а особливо швидкими темпами відбувався приріст статутних капіталів банківських установ, що свідчить про підвищення кредитоспроможності банку та його фінансової незалежності, поліпшення ліквідності та платоспроможності банку, оскільки збільшення статутного капіталу пов'язане, як правило, із залученням додаткових грошових ресурсів.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

3.1 Удосконалення методів та інструментарію оцінки капіталу банків

На сучасному етапі розвитку фінансового ринку в умовах глобальної економічної нестабільності та низки банківських криз виникає необхідність вибору таких підходів та методів оцінки капіталу банку, які могли б дати найбільш адекватну оцінку рівня капіталізації банківської установи. Адже необґрунтоване завищення величини капіталу при її розрахунку призводить до помилкової інформації про фінансовий стан банку[44, с.16]. Таким чином, виходячи із завищеної величини власного капіталу, банк розширює свої активні операції, наражаючись на ще більші ризики. Навпаки, якщо застосування методу визначення величини капіталу призводить до його штучного заниження, спостерігатиметься звуження діапазону активних операцій, і відповідно, зниження доходів.

Існують методики, в яких пропонують багато показників оцінювання результатів формування, використання і нарощування капіталу банків, однак не всі вони потрібні для аналізу, оскільки, по-перше, багато показників корелюють між собою, по-друге, не враховують специфіки умов формування, використання та нарощування капіталом банків України в умовах економічної нестабільності[45]. Ці обставини, у свою чергу, і визначили необхідність розроблення методичних підходів дослідження формування, використання та нарощування капіталу банків України. Так як всі методи оцінки капіталу банків мають чимало недоліків, при оцінці слід дотримуватись таких положень:

-доцільно враховувати стратегію і тактику конкретного банку, яких він дотримується, здійснюючи банківські операції і надаючи послуги;

- необхідно враховувати вид банку, класифікованого, зокрема за такими ознаками: форма власності, коло виконуваних операцій, організаційно-правова форма діяльності;
- необхідно використовувати економічні нормативи, які застосовують при регулюванні діяльності банків органи банківського регулювання та нагляду;
- здійснюючи аналіз власного капіталу банку, потрібно чітко розуміти його суть, а також враховувати класифікацію власного капіталу за різними ознаками[47,с.88]. Оскільки провідна роль за нейтралізацією основних банківських ризиків належить регулятивному капіталу, слід зазначити, що найбільш стабільним складником регулятивного капіталу банку є статутний капітал, тому, визначаючи достатність капіталу, варто приділити увагу саме розміру статутного капіталу[48, с.289].

На сьогоднішній день багато науковців вважають недостатньо досконалими методи оцінки капіталу банків. Наприклад, Х.П. Панків вважає, що для оцінювання капіталізації банків недостатньо трьох економічних нормативів НБУ[49,с.80]. Це має бути система показників, що дасть комплексну оцінку темпу зростання капіталу, його адекватності сформованим активам, ефективності використання та взаємозв'язку з іншими чинниками (зовнішніми та внутрішніми), а також визначить рівень достатності капіталу банків за такими основними напрямками: визначення основних показників достатності капіталу банків, аналіз адекватності капіталу, ефективність використання ресурсів, оцінка залежності банківського капіталу від інших економічних категорій (наприклад, банківських ризиків, зовнішніх джерел фінансування).

До таких показників вона відносить показники оцінки обсягу капіталу банків (коефіцієнт капіталізації, темп приросту власного капіталу); показники адекватності капіталу банків (коефіцієнт співвідношення

регулятивного капіталу та зважених за ризиком активів, коефіцієнт співвідношення приросту капіталу й активів, коефіцієнт захищеності коштів клієнтів власним капіталом, коефіцієнт захищеності виданих кредитів власним капіталом, коефіцієнт співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів та капіталу, коефіцієнт співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті та капіталу, коефіцієнт співвідношення великих відкритих позицій та капіталу); показники ефективності використання ресурсів (рентабельність капіталу, рентабельність активів); показник залежності банківського капіталу від фінансових показників діяльності банку (коефіцієнт фінансової незалежності) [50]. Деякі з них було пораховано у 2 розділі дослідження.

На мій погляд, розробка рекомендацій щодо удосконалення методики оцінки достатності капіталу, виходячи із найбільш повного наближення української практики до Базельської угоди II та зарубіжного досвіду, повинна містити:

- введення додаткових заходів щодо оцінки фактичного стану ризикованості активів, які б відповідали функціонуванню українських банків;
- приведення внутрішньої оцінки достатності капіталу з точки зору посилення наглядової складової і наближення її до міжнародних стандартів.

Слід зазначити, що методика внутрішньої оцінки достатності капіталу банку передбачає:

- застосування прийомів інфлюювання до статутного капіталу та емісійного доходу;
- розрахунок загальної достатності власних коштів стосовно ризику незбалансованості ліквідності;
- визначення коефіцієнта покриття за зобов'язаннями [51, с.200].

Метод інфлюювання міститься у коректуванні статутного капіталу і емісійного доходу на прогнозований індекс інфляції, тобто використовуються прийоми ринкової оцінки (29-й стандарт міжнародних стандартів фінансової звітності “Фінансова звітність в умовах гіперінфляції”). Особливої актуальності зазначена оцінка набуває в умовах підвищення рівня ринкової дисципліни[52]. Проведення оцінки власного капіталу з використанням прийомів інфлюювання підвищить її адекватність для усіх учасників ринку. У користувачів та інвесторів, враховуючи вкладників, з’явиться можливість оцінити надійність банку, а сам банк зможе врахувати реальну захищеність від ризику банкрутства[53]. За оцінкою загальної достатності капіталу можна визначити їх чутливість до ризиків. У банках на стан власних коштів негативний вплив здійснює ризик незбалансованості ліквідності.

Таким чином, визначені показники внутрішньобанківської оцінки достатності власних коштів, які доповнюють діючу методику і відповідають вимогам Базельської угоди. Нагляд щодо достатності власного капіталу набуває ризик-орієнтованого характеру, що враховує індивідуальні особливості діяльності кожного банку, що в свою чергу підвищує адекватність оцінки їх достатності. Одночасно слід впроваджувати третій компонент оцінки – ринкову дисципліну, оскільки належне розкриття інформації дозволить контролювати банк не тільки наглядовими органами, але і ринком в цілому, що полегшить доступ до ринку капіталу і підвищить їх інвестиційну привабливість як для акціонерів, так і для інвесторів. Банки зобов’язані встановлювати вимоги щодо розкриття інформації, виходячи із концепції її суттєвості[54,с.109]. З метою підвищення прозорості структури власності і реальних власників банків Національному банку України доцільно розробити методичні положення для територіальних управлінь про порядок отримання необхідної інформації, форму її аналізу та документування, а також взаємодію територіальних установ при потребі обміном такою інформацією.

Таким чином, підбиваючи підсумок, слід зазначити, що удосконалення методики оцінки достатності капіталу за напрямками введення додаткових заходів щодо оцінки фактичного стану ризикованості активів, які б відповідали функціонуванню українських банків, та приведення внутрішньої оцінки достатності капіталу з точки зору посилення наглядової складової і наближення її до міжнародних стандартів з поетапним використанням вимог Базельського комітету буде сприяти зростанню стійкості банківської системи і забезпечуватиме її функціональну достатність ресурсного потенціалу.

3.2 Перспективи капіталізації банків України

Власний капітал банку є основним показником його здатності до подальшого розвитку, індикатором його фінансової стійкості, а тому особливого значення на сучасному етапі розвитку банківської системи набувають питання підвищення її капіталізації. Нарощення рівня капіталізації банків України – одне з головних завдань, що дає змогу здійснювати комерційним банкам позитивний вплив на економіку.

Національний банк України продовжує імплементацію вимог європейського законодавства та рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду та запроваджує вимоги до капіталу банків для покриття операційних ризиків. Це означає, що значення достатності капіталу буде розраховуватися не лише з урахуванням кредитного ризику та відкритої валютної позиції, але й операційного ризику[1]. За цим підходом розмір операційного ризику банку визначається із урахуванням розміру його доходів та витрат, пов'язаних із основною діяльністю. Доходи та витрати банку розподіляються за трьома компонентами: -компонент чистих процентних доходів/витрат та дивідендів; -сервісний компонент; -фінансовий компонент.

Для розрахунку обсягу кожного з трьох компонентів береться середнє значення за три останні роки. Для визначення мінімального розміру операційного ризику сукупний обсяг трьох компонентів зважується на коефіцієнт 0,15, а отримане значення відображає величину операційного

ризик банку, яка потребує покриття капіталом[57]. Банки розраховуватимуть мінімальний розмір операційного ризику один раз на рік на основі підтвердженої аудитором річної фінансової звітності. Нові вимоги до капіталу запроваджуватимуться поступово. Тестові розрахунки розміру операційного ризику розпочалися вже у 2020 році після оприлюднення річної фінансової звітності за 2019 рік. Покривати капіталом операційний ризик банки будуть зобов'язані з 1 січня 2022 року. Потреба банків у капіталі для покриття цього ризику визначатиметься відповідно до нового стандартизованого підходу Базельського комітету з банківського нагляду "Базель III: Остаточне узгодження реформ після кризи" (Basel III: Finalising post-crisis reforms, 07 грудня 2017 року), з урахуванням особливостей української банківської системи. Порядок визначення банками України мінімального розміру операційного ризику та врахування його під час розрахунку нормативів достатності капіталу впроваджено постановами Правління Національного банку України від 24 грудня 2019 року № 156 "Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру операційного ризику"[5] та № 157 "Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України" [6].

Вимірювання рівня операційного ризику банківських установ на основі застосування концепції розрахунку економічного капіталу здійснюється з використанням таких моделей: модель на основі базового індикатора (Basic Indicator Approach – BIA), модель стандартизованого підходу (The Standardized Approach – TSA), модель на основі альтернативного стандартизованого методу (Alternative Standardized Approach – ASA) і модель на основі передових підходів до оцінки операційного ризику (Advanced Measurement Approaches – AMA) [58,с.100].

За результатами аналізу було виявлено недоліки підходів у Базель II:

1) Спрощені підходи (BIA, TSA) суттєво недооцінювали ризик;

- 2) Не відбулось очікуваного зближення підходів банків до оцінки рівня ризику з використанням АМА, моделі ставали все більш гетерогенними та непорівнюваними;
- 3) Під час кризи відбулось суттєве скорочення розрахункової потреби в капіталі під покриття ризику, в той час як збитки зростали;
- 4) Рівень збитків несуттєво відрізняється для різних бізнес-ліній;
- 5) Рівень збитків банків змінюється нелінійно відносно доходів банку;

Було розроблено ряд пропозицій для покращення розрахунку капіталу під покриття операційного ризику: по-перше, має бути запропоновано єдиний спрощений стандартизований підхід до розрахунку потреби в капіталі під операційні ризики що, крім іншого, дозволить порівнювати результати між банками; по-друге, має бути усунуто значну проциклічність показників, забезпечено вищу чутливість до зміни ризику; по-третє, має бути універсальним у застосуванні до різних банків у різних юрисдикціях[59].

Інтернаціоналізація світового господарства породжує процеси міжнародної консолідації банківського капіталу. Постійний процес об'єднання та поглинання банківських установ призвів до появи нових великих фінансових груп і змінив ситуацію у світовому банківському рейтингу. Високим рівнем концентрації банківського капіталу характеризуються такі країни, як Франція, Італія, Швеція, Великобританія, Нідерланди, Бельгія, Швейцарія, Німеччина. Концентрація банківського капіталу відбувається не лише в національних межах, але й на міжнародному рівні. Так, банківський капітал в Європі сконцентрований переважно в таких країнах, як Німеччина, Франція, Великобританія, Швейцарія та Нідерланди. Адже нарощування капіталу на основі переважно внутрішніх джерел потребує тривалого часу, що не відповідає потребам сьогодення. [60, с. 328]. Зарубіжний досвід у нарощенні капіталізації банківських систем свідчить про те, що зростання капіталу банків є позитивним чинником, який відповідним

чином впливає на економічну систему країни, фінансово підтримуючи її функціонування. При цьому для зростання капіталізації банківських установ використовуються різні методи. Так, у США підвищення банківської капіталізації відбувається найчастіше шляхом поглинання дрібних банківських установ великими, а також злиття банків з великими капіталами. Банки США нарощують капітал також шляхом додаткового випуску акцій та субординованих облігацій і збільшення фонду перерозподіленого прибутку[73]. Нині чотири американських банки входять у першу десятку банків світу за розміром капіталізації.

Розглядаючи досвід капіталізації банківських установ у Китаї необхідно відмітити, що загалом китайські банки на даний момент є найбільш капіталізованими у світі. За розмірами капіталізації провідні позиції займають такі банки як «Industrial and Commercial Bank of China» та «China Construction Bank». Характерною особливістю здійснення процесів капіталізації банківських установ у Китаї є використання такого інструменту збільшення капіталу як публічне розміщення акцій на біржі – IPO.

Європейська практика свідчить про те, що найбільше використовуються такі способи збільшення капіталізації банківських установ як злиття та поглинання, а також IPO. Для збільшення власного прибутку банківських структур та, як наслідок, підвищення рівня їх капіталізації європейські банки широко використовують продукти та послуги індивідуального банківського обслуговування (Private Banking). Ряд банків історично створювалися саме для надання послуг Private Banking. Зокрема, це стосується швейцарських банків, у яких Private Banking є ключовим бізнесом[61].

Банківські системи країн Центральної та Східної Європи для зміцнення ресурсної бази комерційних банків, їх капіталізації, а також для зміцнення і оздоровлення національних банківських систем головним чином

використовували залучення іноземного капіталу. В окремих країнах частка іноземного капіталу у банківській системі є значною – у Польщі, наприклад, іноземний капітал становить близько 80% сукупного капіталу банківської системи.

На нашу думку, необхідно розробити систему заохочення підвищення рівня капіталізації з боку Національного банку України та на рівні банку, що включає в себе методи стимулювання нарощення власного капіталу, зокрема:

1) регресивне оподаткування прибутку у разі збільшення власного капіталу або, як уже зазначалось, зменшення фінансового результату до оподаткування на суму докапіталізації банку. Цей механізм буде сприяти спрямуванню прибутку на формування власного капіталу задля зменшення величини податку;

2) рефінансування банків за процентними ставками за всіма інструментами рефінансування, розмір яких не перевищує 1,1 облікової ставки НБУ;

3) переваги у наданні кредитів рефінансування, наприклад, першість або позачерговість;

4) моніторинг графіків повернення кредитів рефінансування та їхній перегляд;

5) конкурсні змагання на найвищі показники фінансової стійкості та надійності, що привернуть увагу велику кількість акціонерів та клієнтів до банків, які займають високі позиції у цьому рейтингу;

6) чіткий регламент взаємодії відповідальних працівників банку з акціонерами, постійне інформування останніх про події і перспективи банку, ефективна робота наглядової ради як представника акціонерів;

7) встановлення порядку розподілу прибутку на користь резервних фондів, а не виплати дивідендів;

8) чіткі регламенти роботи підрозділів банку, оптимізація структури, посадові обов'язки працівників, організація роботи комітетів, комплекс нормативних документів, які визначають обов'язки підрозділів, мінімізують ризики банківської діяльності, дають можливість визначити ефективність роботи кожного підрозділу, кожного банківського продукту, кожного працівника;

9) пряма участь клієнтів в статутному капіталі шляхом продажу їм акцій банку;

10) преміюванням найкращих працівників акціями банку або надання їм опціонів на право придбання акцій банку в майбутньому за фіксованою ціною[72].

Варто зазначити, що процес аналізу основних показників достатності капіталу банків доцільно доповнити практичними рекомендаціями для формування оптимально збалансованого капіталу, основними з яких, на нашу думку, є: щорічне зростання власного капіталу та збільшення частки власного капіталу у структурі пасивів банків; підтримання адекватного співвідношення темпу приросту капіталу та активів банківських установ, зокрема постійне узгодження обсягів, а також часових та вартісних характеристик пасивних операцій з поточними і прогнозованими активними операціями за допомогою контролю динаміки руху депозитних коштів та коштів на розрахункових рахунках, що найбільшою мірою сприяють забезпеченню ліквідності балансу; забезпечення раціонального співвідношення між джерелами банківських ресурсів та підтримка їх оптимальної структури; ефективне використання нагромадженої частини капіталу банків; адекватне формування резервів за активними операціями для гарантованого покриття можливих втрат за кредитними операціями

банківських установ; забезпечення кількісної та якісної оцінки кредитоспроможності позичальника для уникнення виникнення проблемної заборгованості банків та тиску на їхній власний капітал; формування буферу капіталу та антициклічного резерву відповідно до вимог Базель III; прогнозування показників достатності банківського капіталу та побудова сценаріїв розвитку[62,с.85] .

З огляду на це, для того, щоб реалізувати рекомендації щодо капіталізації банків, необхідно сформувавши систему зовнішніх і внутрішніх умов[68]. До основних зовнішніх умов доцільно віднести: зменшення податкового навантаження з метою легалізації банками отриманих доходів, а також збільшення капіталу за рахунок прибутку; розвиток фондового ринку, що дасть можливість збільшувати капітал за рахунок операцій з цінними паперами на вторинному ринку; вжиття заходів щодо забезпечення прозорості й відкритості інформації з метою створення умов для збільшення капіталу шляхом емісії цінних паперів; підвищення довіри до банків з боку населення для залучення додаткових коштів; створення умов для проведення процесів злиття й поглинання з метою об'єднання капіталів декількох банків.

Основою запропонованої моделі механізму капіталізації банків є принципи її зростання, які пов'язані з реалізацією внутрішніх умов капіталізації банківської системи[69]. До основних внутрішніх умов необхідно віднести такі: 1) гармонізацію національного банківського законодавства з європейським; 2) відповідність розміру банківського капіталу ризикам, характерним для банківської діяльності; 3) застосування превентивних і штрафних заходів до банків за порушення встановлених законодавчо-нормативних вимог; 4) нагляд за діяльністю банків на індивідуальній та консолідованій основі; 5) контроль достовірності наданої банкам інформації; 6) створення умов для обмеження іноземної експансії у банківській системі України[70]; 7) удосконалення законодавчої бази, що дасть змогу банкам ефективніше здійснювати власну діяльність.

ВИСНОВКИ

Таким чином, в роботі досліджено сутність та необхідність банківського капіталу. Було проаналізовано погляди вчених щодо сутності терміну «капіталізація» та методів оцінки капіталізації. Було обрано, на мою думку, найбільш вдале трактування сутності капіталізації. Узагальнюючи, можна сказати, що капіталізація – це комплекс дій, спрямованих на реальне збільшення обсягу капіталу банку шляхом реінвестування отриманого прибутку, залучення грошових коштів та їх еквівалентів ззовні, а також за рахунок концентрації та консолідації. Основними функціями капіталізації виділяють стратегічну, прогнозну, оцінювальну, розподільну, мобілізаційну, інформаційну, стимулюючу, які допомагають ще глибше усвідомити необхідність банківського капіталу. Також було проаналізовано наукові погляди на методи оцінки капіталізації та обрані найбільш доцільні, на думку науковців.

Були проаналізовані показники власного і статутного капіталу, темпи зростання капіталу, основні показники діяльності банків України за останні 5 років. Був проведений декомпозиційний аналіз рентабельності капіталу банківського сектору України. Декомпозиційний аналіз рентабельності капіталу за результатами 2019 року показав, що таких високих результатів було досягнуто завдяки високій рентабельності активів ($ROA = 4,35\%$), високій маржі прибутку, $MP = 43,2\%$ (у 2006 р. – $18,7\%$) та дохідності активів, розрахованій як відношення валового чистого доходу до середніх активів, $DA = 10,1\%$ (у 2006 р. – $8,6\%$). Було проаналізовано вимоги Базеля щодо оцінки достатності капіталу банків. Визначено, що достатність капіталу банку – це можливість банківської установи в повному обсязі надати захист інтересам своїм клієнтам та власникам від непередбачуваних збитків. Величина цих збитків напряму залежить від обсягу ризиків, що виникають внаслідок здійснення банком активних операцій. Документами Базель I, Базель II та Базель III визначено основні методики розрахунку достатності

капіталу. Цій проблемі приділяється увага у багатьох країнах, оскільки власні ресурси – визначальний компонент страхового фонду будь-якого банку та джерело для фінансування розвитку банківських операцій.

Вирішення проблеми управління капіталом банків та підвищення капіталізації загалом зводиться переважно до визначення певних завдань і нормативів, які виконують комерційні банки відповідно до вимог Національного банку України, а практичний її аспект покладається на окремі банки, які повинні виробити ці механізми і знайти потрібні кошти. Оцінено нормативи достатності капіталу. Нормативи капіталу по системі банків України майже вдвічі перевищують нормативні значення. Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу, Н2 (не менше 10) по системі банків на 01.01.2020 р. становив 19,66%, норматив достатності основного капіталу, Н3 (не менше 7 %) – 13,5 %. Тож, достатність банківського капіталу є основою оцінки капіталізації та фінансової стійкості банківської установи, та у глобальному розумінні - банківської системи України взагалі.

Важливим питанням залишається методи оцінки вартості власного капіталу, серед проаналізованих варіантів найбільш об'єктивним можна вважати метод ринкової вартості, адже найбільш точно відображає реальний стан і ступінь захищеності як самого банку так і його клієнтів. Проте нерозвинутий фінансовий ринок України унеможлиблює його використання. Важливим проаналізованим питанням є процес регулювання капіталізації банків, яке здійснюється як на міжнародному так і на державному рівні. Базельським комітетом постійно розробляються, впроваджуються та удосконалюються рекомендації, які відповідають економічним реаліям та процесам, що відбуваються в світових економічних процесах. Проте проблемним залишається впровадження даних рекомендацій в українській банківській системі, що дозволить стабільності вітчизняної банківської системи, підвищення її спроможності протистояти всіляким кризовим

явищам. Якщо ж розглядати капітал на покриття операційного ризику банку у відношенні до власного та регулятивного капіталу, то можна зробити висновок, що частка системотворчого банку вища, ніж частка інших банків, а отже і ризику більші.

Були наведені пропозиції щодо удосконалення методів оцінки достатності капіталу банків та перспективи підвищення капіталу банків України. Зокрема, на макрорівні необхідно забезпечити вдосконалення банківського законодавства, активізацію ролі банківських асоціацій, активізацію регулятивної політики НБУ, створення системи рейтингування та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних банків порівняно з іноземними. На макрорівні слід запровадити дієві інструменти збільшення капіталу через удосконалення системи фінансового менеджменту у комерційних банках. Державні банки внаслідок обмеженого розміру капіталу вичерпали можливості подальшого зростання. [71] Ключовою проблемою діяльності державних банків України є відсутність системного бачення їх ролі в реалізації кредитної складової національної економічної політики. Докапіталізація державних банків дасть змогу відновити динамічний розвиток, розширити їх можливості на банківському ринку, брати участь у масштабних інвестиційних програмах, насамперед у фінансуванні стратегічно важливих проектів державного значення.

Підсумовуючи основні моменти формування банками своїх власних капіталів, можна зробити такі висновки: по-перше, розвиток банківської системи України за останні п'ять років пройшов шлях трансформації від кількісного до якісного зростання; по-друге, у цілому капіталізація банківської системи України зросла, однак процес концентрації капіталу банків триває; по-третє, проаналізовані дані свідчать про те, що темпи зростання капіталів банків зберігали позитивну тенденцію, а особливо швидкими темпами відбувався приріст статутних капіталів банківських установ. Такий перебіг подій можна пояснити невідкладною вимогою часу,

особливою увагою банків до забезпечення стабільності функціонування, необхідності відновлення довіри до банків із боку клієнтів, яка має спиратися на виконання захисної функції банківського капіталу. Позитивні тенденції збільшення статутного капіталу банківської системи України свідчать про те, що банківська система вже сьогодні успішно долає шлях трансформації в якісно нову систему фінансових інститутів, що має можливості для ефективного відновлення кредитування економіки. Окрім того, наслідком збільшення банківських капіталів є підвищення надійності банків, зміцнення довіри до них суб'єктів ринку, що, своєю чергою, стимулює розвиток і нарощення інших банківських ресурсів. Що стосується правил і підходів до оцінки операційних ризиків, то ми переконані в необхідності запровадження в українську банківську практику базового індикативного підходу до виміру ризиків для підрахунку вимог до капіталу, яким повинен володіти банк для покриття своїх операційних ризиків і формування банками України згідно з цим підходом резервів для забезпечення операційних ризиків.

Обґрунтовано можливі методи, за допомогою яких можна збільшити рівень капіталізації банківської системи України, їх переваги, недоліки. Використання більшості проаналізованих методів виявилась неможливим у найближчі часи в вітчизняній банківській системі, через існування великої кількості перешкод. До них можна віднести відсутність розвинутого фондового ринку та ринкової інфраструктури, значний обсяг тіньової економіки в країні, її низький рейтинг та недовіру населення взагалі.

Отже, вирішення зазначених проблем та використання виявлених можливостей сприятиме підвищенню капіталізації банківської системи, її стабільного функціонування, зменшенню можливості виникнення кризових ситуацій та підвищенню ефективності функціонування вітчизняної економіки в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Звіт про фінансову стабільність НБУ від 24.06.2020 <https://bank.gov.ua>
2. Методичні вказівки з інспектування банків "Система оцінки ризиків" від 15.03.2004 № 104 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04#Text>
- 3.Національний банк України: Наглядова статистика <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#2>
- 4.Постанова Правління НБУ від 11 червня 2018 № 64 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>
- 5.Постанова Правління НБУ від 24 грудня 2019 року № 156 "Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру операційного ризику" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0156500-19#Text>
- 6.Постанова Правління НБУ від 24 грудня 2019 року № 157 "Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0157500-19#Text>
7. Постанова НБУ від 28.08.2001 № 368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>
8. Постанова НБУ від 04.02.2016 № 58 «Про збільшення капіталу банків України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0058500-16#Text>
9. Постанова НБУ від 07.04.2016 № 242 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0242500-16#Text>
- 10.Базарний Д. В. Вартість власного капіталу в банківському секторі України / Д. В. Базарний // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 9 (123). – С. 232–237.
11. Болдирев О.О. Оцінка використовуваних методів діагностики в системі механізмів управління попередження кризових ситуацій в банках. Ефективна

економіка. 2011. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=870> (дата звернення 05.08.2020).

12. Безродна О. С. Теоретико-методичні аспекти оцінювання фінансової стабільності банківської системи / О. С. Безродна, В. О. Лесик // Проблеми економіки. – 2017. – № 2. – С. 251–262

13. Варцаба В. І. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України / В. І. Варцаба. // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. – 2018. – №1. – С. 311–316.

14. Вовк В. Оцінка вартості банківського бізнесу як напрям підвищення рівня його капіталізації / В. Вовк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - 2012. - Вип. 139. - С. 25-28. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2012_139_8.

15. Вожжов А.П. Банківський капітал в економіці України / А.П. Вожжов, А.І. Клименко // Фінанси України. – 2003. – № 8. – С. 88–97.

16. Ганзюк С. М. Практика здійснення дистанційного нагляду НБУ за діяльністю банків в Україні / С. М. Ганзюк, Н. С. Голубева, Г. Г. Бяла. // Економіка і суспільство. – 2018. – №16.

17. Галицейська Ю. М., Балянт Г. Р. Власний капітал банків: формування й значення у роботі банківської системи України. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Вип. 6. С. 528-533. URL: http://www.easterneuropeebm.in.ua/journal/17_2018/93.pdf

18. В. М. Геєць, А. А. Гриценко Капіталізація економіки України [під ред. В. М. Гейця]. – К. : Ін-т екон. та прогноз., 2007. – 220 с.

19. Голик М. Стабілізація банківської системи як шлях до подолання економічної кризи в Україні. Банківський та реальний сектор економіки: фінансовоекономічні аспекти взаємодії та перспективи розвитку. 2015. С. 128–130.

20. Диба М. Методологічні підходи до трактування сутності капіталізації банківської системи / М. Диба, І. Краснова, А. Стрижак // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 1. – С. 22 – 29.

21. Дзюблюк О.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи / О.В. Дзюблюк, Р.В. Михайлюк. — Тернопіль, 2015. — 317 с.
22. Дьячкова Ю.М., Швецова І.В. Удосконалення методів стабілізації банківської системи України в умовах ризикової економіки. Економічний вісник Донбасу. 2018. № 1(51). С. 53–58.
23. Енциклопедія банківської справи України / Редкол. : В. С. Стельмах (голова) та ін. – К. : Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.
24. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – Львів : Видавництво —Центр Європи, 1997. – 576 с.
25. Жидко К. Нові вимоги Базельського комітету до визначення капіталу, адекватного ризикам / К.Жидко // Вісник НБУ. – 2015. - №11. - С. 63-65.
26. Закрепа А. В. Ключові проблеми формування та ефективного використання економічного капіталу банку. Економічний вісник університету. 2015. Вип. 27. Ч. 1. С. 168-173.
27. Івасів І.Б. Різновиди оцінки банківського капіталу та їх місце в управлінні та регулюванні банківської діяльності / І.Б. Івасів // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб.наук.праць. – Суми: УАБС НБУ, 2004. – Т.11. – С. 121-123
28. Коваленко В. В. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрями підвищення : монографія / В. В. Коваленко, К. Ф. Черкашина. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010.– 153 с.
29. Коваленко В.В. Достатність капіталу у забезпеченні стабільного розвитку банків України / В.В. Коваленко // Стратегічні пріоритети. № 2(43). 2017. С. 73–80
30. Коваленко В. В. Моніторинг фінансової стабільності банківської системи України / В. В. Коваленко, Н. В. Радова. // Східна Європа. Економіка, бізнес та управління. – 2019. – №2. – С. 321–330.

31. Козоріз М.А. Методологічні основи оцінки капіталізації суб'єктів господарювання: моногр. / М.А. Козоріз. – Львів: НАН України, Інститут регіональних досліджень, 2008. – 208с.

32. Колодізев О. М. Підвищення рівня капіталізації вітчизняної банківської системи: хронологія змін, вимог та формування прогнозів на прикладі банків з іноземним капіталом [Електронне видання] / О. М. Колодізев, В. О. Лесик, О. В. Коцюба // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 32. – С. 511–516. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/103.pdf>.

32. Козоріз М.А. Методологічні основи оцінки капіталізації суб'єктів господарювання: моногр. / М.А. Козоріз. – Львів: НАН України, Інститут регіональних досліджень, 2008. – 208с.

33. Корнєєв В.В. Перспективи капіталізації ринків та відновлення вартості активів у посткризовий період // Тези доп. і повідом. міжнар. наук.-практ. конф. «Капіталізація підприємств та фінансових організацій: теорія і практика» (Донецьк, 27 травня 2011 р.) / НАН України .Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 2011. – С. 111-112.

34. Кочетигова Т. В. Сутність та класифікація банківського ризику / Т. В. Кочетигова, А. Ю. Алейнік. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – №16.

35. Крамаренко Г.А. Банківська система України в умовах глобалізації: захист національних інтересів, безпека розвитку / Г.А. Крамаренко // Бюлетень міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2008. – № 1. – С. 197- 206

36. Ларіонова К. Л., Безвух С. В. Достатність власного капіталу банків України в 2015-2017 роках: стан, проблеми та шляхи вирішення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 22. С. 811-818. URL: <http://globalnational.in.ua/archive/222018/153.pdf>

37. Лизогуб М.М. Індикатори фінансової стійкості як засіб оцінки ефективності фінансової системи України / М.М. Лизогуб. // Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – №12. – С. 99–102.
38. Лобачева І.Ф. Діагностика фінансового стану банківських установ в сучасних умовах. Інноваційна економіка. 2015. №3 (58). С. 223-227.
39. Любкіна О. Аналітична оцінка вартості компаній банківського сектору України при злитті й поглинанні / О. Любкіна, Н. Шпигоцька // Банківська справа. – 2012. – № 6. – С. 102–115.
40. Марцин В.С. Проблеми і шляхи підвищення капіталізації банківських установ в управлінні капіталом банку / В.С. Марцин // Фінанси України : зб. наук, праць. – 2007. – № 2. – С. 77-88
41. Мельничук Л.Ю. Достатність капіталу як характеристика фінансової стійкості банку / Л.Ю. Мельничук // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. № 1(78). 2015. С. 43–49.
42. Миненко Л. М. Трансформація підходів до оцінки ризику банківської ліквідності. Ефективна економіка. 2020. № 1. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7573>
43. Михеева, Н.Н. Нарастивание капитала банков в условиях кризиса. Вестник Оренбургского государственного университета. 2015. № 8. С. 104–110.
44. Міщенко В. Капіталізація банківської системи України: сьогодення та перспективи. Вісник Національного банку України. 2013. № 8. С. 11–17.
45. Моторя К. В. Теоретико-прикладні засади оцінювання фінансової стійкості банків / К. В. Моторя. // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2019.
46. Олексіч Д. В. Методичні засади оцінки вартості банківського бізнесу на основі методу ринкової економічної доданої вартості / Д. В. Олексіч // Бізнес Інформ. – 2011. – № 3. – С. 117–120.
47. Онищенко Ю. І., Коробченко М. О. Проблеми формування ресурсної бази банків України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2018. Вип. 30. Ч. 2. С. 84-89. URL:

<http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7938/1/Проблеми%20формування%20ресурсної%20бази%20банків%20України.pdf>

48. Паляничко К.О. Формування ресурсної бази комерційних банків. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 3. С. 285–289.

49. Паньків Х. П. Оцінка рівня капіталізації банків в Україні / Х. П. Паньків // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2014. - Т. 19, Вип. 3(4). - С. 79-84. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_3\(4\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_3(4)_20).

50. Папаїка О. О., Косова Е. В. Капітал банків у контексті вимог міжнародних стандартів Базель-III: перспективи для України/ О.О. Папаїка, 102 Е.В. Косова//БІЗНЕСІНФОРМ. - № 7. - 2014 . – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.business-inform.net/pdf/2014/7_0/241_246.pdf

51. Погореленко Н.П., Лютий М.М. Діагностика умов функціонування банківської системи України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2019. Вип.33. С. 198-204. DOI: 10.32999/ksu2307- 8030/2019-33

52. Стрес-тестування банків України 2019 року [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stress_Test_Results_2019.pdf

53. Савлук С.М. Економічний капітал банку: призначення та методи розрахунку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.academy.sumy.ua/bitstream/123456789/636/1/19.pdf>.

54. Самородов Б.В. Діагностика фінансового стану банків на основі аналізу їхньої надійності. Вісник Університету банківської справи. 2015. № 1 (22). С. 107-115.

55. Свистун Л. А. Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки / Л. А. Свистун, Р. М. Левкова // Економіка і регіон. - 2017. - № 4. - С. 57-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2017_4_11

56. Слободяник О. А. Інструментарій оцінки ринкової вартості банку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / О. А. Слободяник. – Київ, 2011. – 21 с.
57. Сова О. Ю. Специфіка депозитних послуг у сучасних умовах банківського ринку України. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. Т. 3. № 26. С. 72-80.
58. Стойка В.С. Проблеми капіталізації комерційних банків України в сучасних умовах/ В.С. Стойка // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. - №4. - С.98-103.
59. Тарасевич Н.В. Фінансовий менеджмент у банках: навч. посіб./ Н.В. Тарасевич.- Одеса: ОНЕУ, 2013.-271с. – ISBN 978-966-2361-84-1
60. Тиркало Р. І. Капіталізація банківської системи України: сучасний стан, проблеми, шляхи та перспективи зростання / Р. І. Тиркало, Н. М. Ткачук. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ. – 2010. – 328 с.
61. Тищенко, О. Дослідження ступеня капіталізації банків України [Електронний ресурс] // Sophus. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2015_04_29_lviv/sekcija_section_3_2015_04_29/doslidzhennja_stupenja_kapitalizaciji_bankiv_ukrajini/92-1-0-1346
62. Феदिшин М.П., Жаворонок А.В., Ковальчук Н.О. Аналітична оцінка фінансової стійкості та стабільності банківської системи України на основі індикаторів. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Вип. 6(74). С.83-88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-59>.
63. Шкут О.С. Методи визначення ринкової оцінки кредитної організації / О.С. Шкут // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб.наук.праць. – Суми: УАБС НБУ, 2006. – Вип.15. – С. – 284-292.
64. Шульга Н. Оцінка вартості банків на основі порівняльного підходу / Н. Шульга, О. Слободяник // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 3. – С. 50–60.

65. Яременко Н. С. Вибір підходу до оцінки вартості банку в угодах М&А методом аналізу ієрархій / Н. С. Яременко // Збірник тез XIII Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів та студентів "Теоретичні та прикладні аспекти аналізу фінансових систем" (Львів, 26–27 березня 2013 р.). – Львів : ЛІБС УБС НБУ, 2013. – С. 403–406.
66. Яцюта А. В. Оцінка вартості банку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / А. В. Яцюта. – Київ, 2012. – 22 с.
67. Благодатин А.А. Финансовый словарь / А.А. Благодатин, Л.Ш. Лозовский, Б.А. Райзберг. – М.: ИНФРА-М, 2006. – IV,378 с
68. Джоанна Деклерк, Василий Шибяев. Расчет экономического капитала как показатель зрелости системы управления рисками. – <http://www.rcb.ru/dep/2008-01/8450/>.
69. Компания Info Industries Group. Расчет резервов капитала под операционный риск. – http://ultor.ru/?code=risk_capitall.
70. Петров Д.А., Помазанов М.В. Проблема коррекции требования на капитал на горизонт риска (валидация подвинутого подхода BASEL II). – http://www2.nes.ru/bank_project/download/session39/abstract.pdf.
71. Петров Д. В. Современные методы и пути решения проблемы увеличения собственного капитала коммерческого / Д. В. Петров // Естественно-гуманитарные исследования . -2017.- №2(4).- С.49-55.
72. Сазыкин Б.В. Методы оценки операционного риска [Электронный ресурс] / Б.В. Сазыкин. – Режим доступа: http://www.cfin.ru/finanalysis/banks/oper_risk_eval.shtml.
73. Три аргумента в пользу повышения капитализации банков. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2017/06/06/28223761/>

74. Хотинская Г. И. Теория и практика капитализации в условиях рынка / Г. И. Хотинская, Е. В. Гальцева // Собственность и рынок. – 2005. – № 9. – С. 2–5

Додаток А

Динаміка обсягів зобов'язань та капіталу банків України у 2017-2019 рр., (станом на 31.12)

№	Банк	Зобов'язання, млн. грн.			Приріст, %	Капітал, млн. грн.			Приріст, %
		2017	2018	2019	2019/ 2018	2017	2018	2019	2019/ 2018
1	УкрСиббанк	40 532 047	45 273 241	46 338 707	2,35	5 490 655	6 769 820	6 849 896	1,18
2	Райффайзен Банк Аваль	56 176 263	62 109 740	69 770 440	12,33	10 887 885	11 721 519	13 015 808	11,04
3	ІНГ Банк Україна	6 218 115	6 863 573	8 939 031	30,24	3 753 102	4 086 936	4 283 098	4,8
4	Сітібанк	17 167 857	22 535 053	28 149 629	24,91	1 839 755	2 297 695	3 251 856	41,53
5	Ідея Банк	3 156 202	3 486 266	4 478 686	28,47	422 845	718 449	926 969	29,02
6	Креді Агріколь	27 681 026	28 587 448	30 145 948	5,45	3 264 004	4 201 248	5 155 866	22,72

Продовження дод.А

7	ПроКредит Банк	14 878 109	18 012 689	19 937 017	10,68	2 006 446	2 983 984	3 942 032	32,11
8	ПриватБанк	230 032 000	246 545 000	255 033 000	3,44	23 708 000	31 575 000	54 625 000	73
9	ОТП Банк	26 202 423	27 502 332	37 066 848	34,78	3 629 975	5 254 806	7 774 475	47,9
1 0	ПУМБ	41 639 069	43 547 322	46 369 841	6,48	4 804 725	6 317 869	9 067 377	43,52

*складено автором за джерелом [3]